

Mgr. Ján Dávid sa narodil 3.10.1942 v Rožňavskom Bystrom. Študoval na Pedagogickej fakulte v Prešove. Tam robil predsedu Fakultného výboru Československého zväzu mládeže. Po ukončení štúdia pracoval ako učiteľ na ZDŠ ul. Zlatá (predtým Gottwaldova) a v Rožňavskom Bystrom. Po absolvovaní dvojiročného štúdia na Akadémii spoločenských vied v Moskve bol pracovníkom vtedajšieho OV KSS v Rožňave. Krátko pracoval v bani v Rudňanoch a v Rožňavskom Bystrom. Prvé zoznámenie s baňou mu dal starý otec Peter Dávid, čistením rímštoku (odvodňovací kanál) v bani Mokrá. Počas prázdnin bol na viacerých prieskumných vrtoch na Veľkej Lúke pod Tureckou a v Nižnej Slanej. Po smrteľných úrazoch v Rudňanoch aj v Rožňavskom Bystrom nedokázal viac v bani pracovať. Preto prešiel na inú prácu. Napriek tomu po rokoch, na základe vlastných spomienok, ako i spomienok baníkov, študovania kníh a dokumentov v archívoch sa pustil do zhromaždenia poznatkov ohľadne baníctva. Hlavne v regióne Horného Gemera. Takto vznikla kniha **Baníckym chodníkom v Rožňavskom Bystrom**. Je to súhrn dokumentov nielen o baníctve, ale aj o histórii dediny, o živote obyvateľov, slovom dokument aj pre budúce generácie.

Mgr. Ján Dávid Rozlohou malá – bohatstvom veľká

Na hornom Gemeri, dedinka medzi malé zaradená,
veľkým prírodným bohatstvom bola pred rokmi obdarená.
To, akým bohatstvom ju príroda obdarila,
jej výtvyry a danosti, ľudská sila nezmenila.
Len ťažkou prácou baníkov do jej útrobov prenikla,
bane - ako podzemný prázdny priestor vytvorila.
A keď je v jej chotári pôda málo úrodná,
železnou rudou bola bohato odmenená.
Tú baníci na zemský povrch dopravili,
aby si z nej ľudia potrebné veci vyrobili.
Miestne, i okolité rodiny bane roky živili,
banícku daň životy baníkov si však vyberali.
Veľkú časť chotára tvoria dvojkosné lúky,
jej trávy kosili našich otcov mozoľnaté ruky.
Na stráňach, kde sa trávy ručne kosiť nedali,
tie pastieri stádam kráv a oviec vypásali.
Na pásikoch úrodnej pôdy sa ťažko oralo a sialo,
Aj málo úžitku obilia i zemiakov pozbieralo.
V nej ľudia aj popri práci veselí boli,
a na folklór svojich predkov nikdy nezabudli.
Keď ženy na medziach tráv vyžíjali,
ich piesne až v dedine ľudia počúvali
Aj muži, baníci sa v tom zahanbiť nedali,
na Deň baníkov sa ich spevy dedinou rozliehali.
Odvahu a vernosť svojej vlasti prejavili,
ktorú svojou účasťou v SNP potvrdili.
Jej obyvatelia veľkú snahu a ochotu prejavili,
keď po vojne domami dedinku budovali.
Aj lesy sú v chotári zastúpené takou výmerou,
že jej porasty slúžia občanom ich potrebou.
Zo severu ju chráni Turecká, z juhu Plešivecká planina,
milovníkmi prírody v lete často navštevovaná.
Nevšedný je pohľad z jej časti – Gerlachovské skaly,

ten žiadna pohľadnica obce nikdy nenahradí.
Od Východu i Západu je cesta dedinou otvorená,
nie gazdovskými vozmi, ale rôznymi autami používaná.
V tej malej dedinke som sa rodičom narodil,
svojich osemdesiat rokov v nej šťastne prežil.
U mňa je to tak, lebo to tak musí byť,
v nej som sa narodil, tam chcem život prežiť.
Že som neprezradil názov mojej rodnej dediny?
Je to Rožňavské Bystré, miesto mojej domoviny.

Výroba zo šúpolia je viazaná na oblasť výskytu kukurice. Sú typické pre Slovensko a Moravu. Na Slovensku má krátku históriu. Viazze sa do druhej polovice 19. storočia. Viac sa rozvinulo po 1. svetovej vojne a osvojili si ho predovšetkým ženy v domácnosti. Kukuričný list bol sprvoti považovaný za bezcenný odpad. Tvárnosť a pružnosť ho však postupom času predurčili na ďalšie spracovanie a využitie a to pletením úžitkových predmetov. Najviac bola rozšírená v nížinatých oblastiach Slovenska ako Nové Zámky, Galanta, Dunajská Streda, Komárno, Nitra, Levice, Rimavská Sobota, Košice, Trebišov ...a postupne po celej južnej hranici Slovenska. Najprv sa šúpolie požívalo ako podstielka pre dobytok, neskôr ako drobnosti do domácnosti, výroba košíkov, košíčkov na chlieb, rohože či podložky. Neskôr hračky pre deti a ozdobné predmety. Najznámejšie sú figúrky postáv z dedinského života, anjeličky, svätá rodina, ozdoby na vianočný stromček. Tejto krásnej záľube sa venuje aj **Lýdia Manková** narodená 20.10.1949 v Pači. Vyštudovala pedagogickú školu odbor vychovávateľstvo. Učila na ZDŠ Zelený strom a na Zlatej ulici v Rožňave. Naposledy na ZŠ v Krásnohorskom Podhradí. Ako učiteľka mala blízko k ručnej tvorbe. Najprv jej učarila ručná práca skladanie gulí z papiera. Neskôr figúrky zo šúpolia. Pri nich ako samouk sa dosť natrápila, ale nakoľko je veľmi trpezlivá (a nenadarmo sa hovorí, že trpezlivosť ruže prináša), tak aj jej snaženie bolo korunované. Jej výrobky sú hodné obdivu. Zapája sa aj do rôznych aktivít v obci. Je členkou Folklórnej skupiny Bučina Pača.

Starogrécka báj o Theseovi a Adriane hovorí, že ju zachránil pred Minotaurom - netvorom s hlavou býka a ľudským trupom. Aby sa nestratil v labyrinte dala mu Adriana loptu. Odvinutá niť mu ukázala cestu späť. Z toho mýtu vyplýva, že aj starí Gréci poznali pletenie. Tak isto aj v starovekom Egypte. Ich postavy na maľbách majú priliehajúce šaty takže niektorí ich pokladajú za pletené. V Egypte v jednej z hrobiek archeológovia objavili pletenú detskú topánku. Tento nález sa datuje do roku 3000 pred Kristom. Pletené veci sa našli v starovekých hrobkách aj v Grécku a v Ríme. Predpokladá sa, že na prvé háčkovanie sa používali prsty namiesto klasického háčika. Háčkovanie vzniklo v arabských krajinách, v Číne, alebo v južnej Amerike. Ručné práce podobné háčkovaniu boli známe už v období renesancie. Vznikla dobová krajka podobná makramé. Popularita narastala v 19. storočí s príchodom tlače. Uvádza sa, že prvý háčkovací vzor v tlačenej podobe vyšiel v Holandsku v 1824. V polovici 19. storočia bolo Írsko ťažko skúšané hladomorom a tak sa háčkováná čipka stala spôsobom zárobku. Aj keď drahú bruselskú čipku si nemohli dovoliť chudobné a negramotné írské roľníčky, ale aj tak priniesli umenie pletenej čipky na úroveň majstrovského diela. 2. svetová vojna vývoj čipky na určitý čas pozastavila z dôvodu nedostatku materiálu. Najviac sa oživila v 70-tych rokoch 20. storočia. Ten kto v tom období nemal háčkováný doplnok ako kus oblečenia, alebo obyčajnú dečku pod väzu nekráčal s dobou a vtedajšími trendmi. V súčasnosti priaznivci môžu navštevovať rôzne kurzy, alebo si vymieňať skúsenosti aj na sociálnych sieťach. Dovoľte mi predstaviť **Olgu Vargovú** narodenú 6.7.1950 v Pači. Vyštudovala SOŠ obchodnú v Nižnej Slanej. Pracovala v obchode nábytku v Rožňave. Práve tam ju uviedla do tajov háčkovania kolegyňa. Motívy získala

z rôznych nemeckých a slovenských časopisov. Venuje sa aj technike filetovaniu. Okrem toho pletie hlavne pre deti, vyšíva a tiež rada číta hlavne historické romány. Teraz robí krásny obrus pre sestru k jej jubileu. Je milá, skromná a priateľská.

Mgr. Henrieta Farkašová, narodená 3.5.1986 v Rožňave, je slovenská zjazdová lyžiarka. Je najúspešnejšou slovenskou paraolympioničkou v histórii, je 11-násobná víťazka Paralympijských hier a 16-násobná víťazka Majstrovstiev sveta v paralympioniskom lyžovaní. Paralympijské štarty: 4x (Vancouver 2010, Soči 2014, Pjongčang 2018, Peking 2022), s deviatimi titulmi paralympijskej šampiónky najúspešnejšia slovenská športovkyňa z radov zdravotne znevýhodnených. Má 20 medailí zo svetových šampionátov, z toho 16 zlatých. V Pjongčangu 2018 sa ako prvá športovkyňa zo Slovenska stala najúspešnejšou účastníčkou hier. V nasledujúcom roku získala „športového Oscara“ Laureus World Sports Award a najvyššieho slovenského štátneho vyznamenania „Rád Ľudovíta Štúra I. stupňa.“ IPC ju vyhlásilo za najlepšiu paralympioničku planéty v 2019. V 2011 dokončila štúdium na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v odbore sociálna práca a má titul Mgr. Pracovne sa venuje administratíve. V Pekingu s navádzачmi Michalom Červeňom a Martinom Motykom získala posledné 2 zlaté medaily. Koncom roka 2022 získala ocenenie Paralympionik roka a zároveň oznámila ukončenie svojej bohatej a úspešnej kariéry. Cenu mesta Rožňava 2014, cenu primátora mesta Rožňava 2010, najúspešnejší športovec mesta 2009 a 2016. Sme pyšní na to, že pochádza práve z nášho mesta. Skromné žieňa, v mladosti nedocenené, ktorá sa svojou usilovnosťou dokázala presadiť. Je veľkým vzorom pre všetkých. Skladám klobúk pred vami Henika.

Predseda Olympijského klubu GEMER **PhDr. Juraj Králik** je autorom výstavy „Sieň slávy rožňavského športu“, ktorá bola otvorená pri príležitosti „Dni mesta Rožňava 2023“ dňa 2.2.2023. Súčasná expozícia obsahuje 10 bannerov v nedávnej minulosti existujúcich športových odvetví v našom meste. Prvý banner znázorňuje Olympionikov z Rožňavy na čele so športovým diplomatom predsedom Olympijského výboru Uhorska a člena Medzinárodného olympijského výboru Grófa Gejzu Andrásyho. Druhý banner predstavuje „Galériu majstrov z Rožňavy“ s vyše 50 najúspešnejších športovcov nášho mesta do roku 1990. Vzácnym exponátom je zlatá paraolympijská medaila z Pekingu od Heniky Farkašovej. Tablo z 25.5.1913 zo športového stretnutia v atletike, gymnastike a športových hrách 3 gymnázií v Rožňave. Dve olympijské pochodne z inventáru OKG. Niekoľko dobových náradí, náčiní a športových potrieb ako sú futbalové, basketbalové a hádzanárske lopty, tretry od skokaniek sestier Veld'ákových, pretekársky bicykel a cyklo tretry od Zlatici Halkovej v dráhovej cyklistike, jej reprezentačné tričko ČSSR, poháre a medaily od siláka Jozefa Volgyáka, fotografie najúspešnejšieho družstva stolných tenistov Geológu Rožňava. Postupne sa budú doplňať o ďalšie exponáty. PhDr. Juraj Králik, učiteľ, pôsobil na viacerých ZDŠ od Rudňan po Gemer. Posledné pôsobisko bolo v Brzotíne ako riaditeľ školy. Učil aj na Vysokej škole sociálnej práce v Rožňave. Zaslúžil sa hlavne o rozvoj športu. Veľký úspech zožala aj výstava fotografií z histórie športu pod názvom „Rožňava do toho!“. Mesto Rožňava v 2019 pána Králika ocenilo za dlhoročnú prácu v oblasti športu. Vedie tiež Rožňavský besedný spolok. Zabezpečuje prednášky o významných ľuďoch z rôznych oblastí Gemera. Človek, ktorý svoj život, aj na úkor vlastnej rodiny, zasvätil zbieraním materiálu po múzeách, archívoch najmä športového zamerania. Sústreďuje tak dokumentáciu aj pre budúce generácie. Má pripravenú knihu na vydanie z histórie športu aj s fotografickými dokumentmi, len zatiaľ nemá dostatok finančných prostriedkov. Je sčítaný a ústretový človek. Nepozná snáď ani spánok, len aby pomohol aj pri rôznych súťažiach, či už s deťmi, alebo s dospelými.

Mgr. Dominika Ďurská, DiS. art. sa spevu začala venovať už v materskej škole. Na základnej škole sa zúčastňovala na mnohých speváckych súťažiach a vystúpeniach. Už v tom čase pôsobila v ľudovej hudbe Lúčka a vo Folklórnej skupine Bystránky, kde pôsobí dodnes a momentálne je jej vedúcou. Študovala na konzervatóriu. Bola členkou speváckeho zboru v Národnom divadle Košice, venovala sa aj gregoriánskemu chorálu a v neposlednom rade aj folklóru. S týmito telesami cestovala a spievala po strednej Európe. Ako učiteľka spevu pôsobila v Sečovciach, v Košiciach a v Nitre. Momentálne pôsobí ako učiteľka na Základnej škole svätého Jána Nepomuckého v Rožňave, kde vedie spevácky zbor „Nostro Canto“ a venuje sa aj folklórnej skupine Bystránky, ako aj mladým dievčatám v Rožňavskom Bystrom, ktoré vedie k láske ku folklóru.

Marián Molnár talentovaný hudobník. Ovláda niekoľko hudobných nástrojov, no husle a harmonika sú mu najbližšie. Hral vo viacerých hudobných skupinách a od roku 2015 pôsobí vo Folklórnej skupine Bystránky v Rožňavskom Bystrom.